

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Manuale Parochorum, Sive Institutiones & Praxes Tum Vitæ, tum Officii Pastoralis

Musart, Charles

Monachii, 1654

Capvt III. De Sacramento Pœnitentiæ, Quædam generaliora.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41616

Patrinus sufficit vnus, is esse debet confirmatus, contrahitq; similem cognitionem spiritualem, & matrimonii impedimentum, prout de baptismo dictum est.

CAPVT III.

Instructiones & praxes circa Sacramentum Pœnitentiæ.

PRIMA SECTIO.

Quædam generaliora.

NVM: I.

De Scientiâ, Loco, & Habitu Confessarii.

Scientia Casuum hîc opus est. Studes præsertim, vt versatus sis in distinguendis peccatis mortalibus à venialibus, & quæ mortalia specie sint diuersa: item, qui casus sint reseruari, qui annexam habeant censuram, quod onus sit restitutionis. Sanos ordinariè audies in Ecclesiâ, nisi subinde ratio aliud exigat, & quidem loco parenti, neq; obscuro: asserculus confessio-

fessio-

feffionalis ad audiendum perforatus, vultum tuum à pœnitentibus, præsertim fœminis, ita separet, vt audire, non item videre possis; neq; enim decet: vt minimùm manu, & strophio interpositis coërceas aspectum. Decet, vbi, & quando mos est, superpellicio, & stolâ conuenienter, saltem veste Clericali indutum, confessiones excipere. Cùm ad altare pro sacrificio accesseris, non facilè aurem præbeat confiteri volenti, tum ne sacrificium interrumpas, tum ne longior fieri debeamora, aut neganda sit absolutio, non sine pœnitentis, & fortè aliorum perturbatione. Quoad infirmos attinet, maiori opus cautelâ, si in lecto iaceant, decenter sint cooperti, locus sit neq; obscurus, neque planè obseratus, adsit præsens aliquis testis, neque nimiamora trahatur, præsertim cum fœminis, exulêtque omnis leuitas, aut familiaritas: later hîc serpens: nihil promius, quàm spargi, & hauriri venenâ,

&

& quanto tunc periculo salutis alterius?

N V M: II.

Qui audiendi?

TVos audies, non alienos, nisi horum superior eam tibi potestatem delegarit. Censetur id fecisse pro casu necessitatis, item pro iis, qui in tuam Parochiam religionis causâ peregrinationem suscipiunt, aut illac iter faciunt, modò non dolo malo, vt proprium pastorem refugiant. Vagi, qui nusquam sedem certam habent, tui sunt, quamdiu inter tuas oues versantur. Religiosos audire potes, si facultatem à Prælato acceperint. Sacerdotibus sæcularibus consuetudo alicubi permittit, vt cuius approbato confiteri possint, & absolui à casibus ibi non reseruatis. Monendus hîc mihi es obiter, mi Neo-paroche, ne sine rationabili causâ miseris, & pauperibus nobiles, & diuites præhabeas, illos extrudas, hos intrudas: offendit enim

hæc

hæc indiscreta discretio: aduerte etiam obiter, etsi delegare possis tuam iurisdictionem alteri ad tuos audiendos: debere illum esse ab Episcopo approbatum ad audiendas confessiones.

N V M: III.

De surdis, mutis, aut lingua ignaris.

Surdorum confessionem eo loco excipe, vbi cum iis loqui sic possis, vt alii audire non possint. Clamare solent ipsi, quod putent etiam ceteros malè audire: mone eos, vt modestiùs loquantur. Quod si ita capi sint auribus, vt nihil omnino percipiant; signis, & nutibus agendum, insinuandùmq; grauium peccatorum numerum in digitis ostendant: poenitentiam verò illis significa ostensione, verbi gratiâ, Rosarii, vel alio signo. Si nòrunt legere, & scribere: scripto interrogare, & quædam monere potes, & ipsi confiteri possunt scripto, si velint; nam saltem extra periculum
mortis,

mortis, nemo ad id tenetur, ob periculum sigilli frangendi: quam obcausam neq; ignaro linguæ quis tenetur confiteri per interpretem, saltem extra articulum mortis. parq; ratio est de mutis; nutibus tamen & signis uti debent; iisdemq; uti debebis; partim ut peccata cognoscas, aliquo modo, partim ut pœnitentiam iniungas.

Quòd si nihil in particulari de peccatis exprimere possint, ostendant saltem voluntatem confitendi signo aliquo animi pœnitentis, ut tunctione pectoris, flexione poplitem, coniunctione manuum, sufficietque, ut absolvas, atq; ad id illi tenentur, præsertim si periculum mortis id exigat. Eodem modo agendum tibi, si accesserit pœnitens planè ignarus tuæ linguæ, neq; interpretem habeas, aut eo uti nolit: conabere tamèn semper, saltem aliquod peccatum, quantumvis leue, extorquere. Planè simul mutus, & surdus à natiuitate, cùm nihil cognoscat

de

de hoc Sacramento, non video, quare ratione absolui possit. Tu vide, an ex gestu signum aliquod sufficiens deprehendere possis.

NVM: IV.

De accedentibus in habitu inconuenienti

SI qui ad confessionem accedant in habitu, ornatuue corporis malo, si venialis est vanitas, aut fastus, ne repellere: repelle autem, nisi dolorem præmittant, emendationemque promittant, si habitus ille, vel ornatus sit mortaliter malus, vel quia vehementer libidinem excitat, aut gestatur in animo libidinoso: quod si poenitentem ornatum illum offerat in bonum ecclesie, aut pauperum, ne sic quidem admittat, nisi saltem priorem formam destruat. Gladio accinctum confiteri, etsi minus decet; de se tamen cum Sacramento non pugnat.

NVM:

N V M : V.

De pueris, aut adultis rudioribus, præcipuè rusticanis.

SI quos aded rerum ad salutem necessariorum rudes deprehendas : ut ignorent esse unum DEVM mundi creatorem, & gubernatorem, qui bonos post hanc vitam præmiiet, malos puniat, ne prius absolue, quam id sciant : facile est, id paucis edocere, difficilius, ut intelligant esse trinum in personis, ex iis Filium natum ex Virgine, nobis redimendis passum, ac mortuum resurrexisse, quæ tamen omnino esse ad salutem necessaria aliqui Theologi existimant: itaq; id etiam effice, ut hæc quoque, confuso saltem modo, credant. Reliqua mysteria, quæ ex præcepto addiscere tenentur, saltem quoad rei substantiam, & prout in Symbolo Apostolorum continentur, si discere neglexerint, se accusent, proponantq; daturus operam,

ut

vt addiscant, vti etiam orationem sal-
tem Dominicam, præcepta Dei, &
Ecclesiæ, & quæ sint Sacramenta. Sci-
re in particulari debent, Sacramentum
pœnitentiæ vnum esse ex septem à
Christo institutis, prærequiri examen
conscientiæ de peccatis, adferri debe-
re detestationem, & dolorem, cum
 proposito vitæ melioris, confessionem
 peccatorum mortalium debere esse
 quantum fieri potest, integram: qua
 omnia sigillatim explicare, tunc pri-
 mum, cum ad confitendum accedunt,
 operosum foret. Quare, vbi plures
 sunt eiusmodi rudiores, vt in pagis
 sunt pauperes, & qui pecoribus custo-
 diendis vacant, itémq; pueri, & puel-
 læ, qui neq; in scholis, neq; in lectio-
 ne catechisticâ erudiuntur; congre-
 gabis illorum plures simul, circa præ-
 cipuas anni festiuitates: vt per te, vel
 alium idoneum de credendis, scien-
 dis, deq; ratione confitendi instruan-
 tur. Ne tamen imiteris nonnullos,
 qui

qui pueros, & puellas conuocant, & publicè confiteri iubent, vt ita instruant: sed si confessuri sunt, priuatim, & ad aurem excipe, & examina; tum, quos videris capaces, absolue, ne gratiâ Sacramenti fraudentur: si dubitas, appone conditionem, *si capax sis, & dispositus.*

NVM: VI.

De indispositis propter excommunicationem.

EXcommunicatione maiori innodatos non priùs à peccatis absolues, quàm eo vinculo absolueris, si potes: alioqui remitte ad Superiorem, penès quem residet ea potestas, nisi vrgeret mortis periculum; tunc enim potes, & probabiliter eo saltem casu, quo annuæ Communionis præceptum premeret, neq; absque scandalo omitti, neque Superior adiri posset sine graui admodum incommodo, essetque excommunicatio occulta (alioqui fieret scandalum) absolues autem cum on-

E res;

re; vt cum poterit, se sistat ei, pene quem propriè est potestas absoluendi ab excommunicatione, promittatque serio facere satis parti læsæ, si quæ laesa est.

NVM: VII.

De indispositis defectu sufficientis examinationis conscientia.

Certum est, ad confessionem praequiri conscientia examen: ceterum setur enim noluisse integrè confiteri qui sine eo imparatus accedit. Sufficiens tamen, quod prudentis iudicio moraliter sufficere videtur, considerati circumstantiis, ingenii, iudicii, memoriae poenitentis, temporis ab ultimâ confessione interiecti, consuetudinis peccandi grauius aut leuius, diligentia, vel negligentia in excutiendo identidem conscientiam, conscientia denique tenerioris, aut laxioris. Si deprehendis poenitentem ex graui culpa neglexisse examen moraliter sufficiens, primùm monebis, vt hoc ipsum

ipsum peccatum neglecti examinis,
& indigni ad Sacramentum accessus
confiteatur, remittesq; illum ad exa-
men diligentius, si speres concessio-
tempore paratiorem rediturum: sin-
minus, mone, vt imposterum accedat
paratior; interim interroga circa ea,
quæ ab hominibus istius status, & con-
ditionis peccari solent, ita enim sup-
ples examinis negligentiam; & saepe
fit, præsertim in rudibus, vt quò plus
temporis in exæcutiendâ conscientia
per se impendunt, eò se intricent ma-
gis: alii confusione repulsæ exarcer-
bati ne redeunt quidem: itaq; ne fa-
cile remittas, quando defectum sup-
plere potes: mone tamen prius, vt
temerè non respondeant ad interro-
gata, sed sumpto ad id breui saltem
morulâ, utq; bonâ fide agant: &, vt
si aliquid graue in memoriam re-
deat postea, id in proximâ con-
fessione exponant.

De indispositis defectu debita integritate

Nonnulli, præsertim cum suo Parocho confitentur, licet ex nulla causa sufficiente, præ vano pudore, & puerili metu quædam celant grauiora, præsertim in peccatis luxuriam, aut si quam iniuriam grauiorem Parocho, vel Ecclesiæ parochiali clari intulerint. Si quid tale suspiceris, fructu ex conditione pœnitentis, siue ex modo confitendi, suggere animos, & stimulos suauiter admoue, & hortare; quidquid conscientiam mordet, aut pungit, confidenter exonerent: ita liberandam conscientiam, alioquin excarnificandam; nullum esse peccatum tam enorme, quod Deus non remittat confitenti, confessarios non offendat, imò eò magis beneuolentiâ affici erga eos, quos vident candidè, & sincerè suorum criminum pœnitentes; denique Deum non latere, quidquid in con-

scien-

scientiâ latet; & olim in die iudicii, apertis conscientiarum libris, omnes, & ipsum confessorium de re totâ cognituros. Ita pusillanimes illos animando paulatim, & quodam velut artificio ad liberè confitendum primùm allicies, mox etiam elicies, quod silentio premebant, facièsque, vt hoc etiâ, quod celare voluerint, fateantur.

NVM: IX.

De indispositis ob defectum doloris.

Iam verò, si ex modo confitendi, aut aliunde vides, confessionem per modum cuiusdam narrationis, aut historiæ fieri, neq; proficisci ex dolore animi pœnitentis, proponentisq; vitâ meliorem, alii erunt admouendi stimuli Primò significabis dolorem verum, & intimum planè requiri ad peccati remissionem; confessionem alioqui non prodesse, imò fore sacrilegam. Deinde suggere ea, quæ ad dolorem de peccatis, vel cor saxæum mouere

debent : sunt autem summatim hæc
 turpitude peccati, quod veluti quod
 dam monstrum est deprauatæ volun-
 tatis, cuius deformitatem si oculi
 cerneret peccator, horreret profecto
 & cane peius, & angue detestaretur
 præterea peccatum quidam est con-
 temptus supremæ Diuinæ Maiestatis
 & contra ipsius sanctissimam legem re-
 bellio; quæ iniuria, eò haberi debet
 maior, quòd sit coniuncta cum summi
 ingratitude, imò' perfidiâ: ideoque
 meritò peccator priuatur gratiâ, &
 amicitia Dei, fitq; ei exosus, reusque
 æternæ damnationis, nisi resipiscat.
 interim subest potestati, & tyranni-
 di dæmonis, quo statu nil esse potest
 miserius.

Sed nihil magis excitare debet de-
 testationem, & veram cordis contri-
 tionem, quàm quòd peccatum sit of-
 fensa summi boni, super omnia ama-
 bilis, & cui repugnat infinitâ quadam
 malitiâ peccatum saltem mortale.

Habes

Habes mi Neo-paroche, veluti in pharetrâ iam sagittas, quibus cor peccatoris impœnitentis atterere, imò conterere possis: vtere his, illis, hoc, illòne modo, vt opportuniùs fore iudicabis.

NVM: X.

De Proposito, Recidivo, Occasionum fugâ.

Cum dolore requisito includi debet propositum vitæ imposterum emendandæ, ad quod magni præsertim peccatores, minùs attendunt, ideòque tibi maximè laborandum, vt id efficaciter proponant, utq; remedia adhibeant, quæ suggeres, vrgebisque, vt occasiones fugiant, ne in eadem præcipites agantur, & per annos plurimos relabantur. Nihil molestius confessario, quàm cum canibus ad vomitum, & suis ad volutabrum toties redeuntibus: quid enim agas isto homine, qui viginti, triginta, eoque amplius annis, grauia, & enormia, &

quidem eadem confitetur, æquè semper remedia negligit, in easdem se occasiones volens induit: quomodo te, vel illum isto labyrintho expedies? Recidere in leuia, humanum est; nonnunquam labi in grauiora, tolerabile, præsertim si sponte non captantur occasiones propinquæ: facilius enim est eiusmodi absoluere, si recidant, modò eo sint animo, vt magis cauere velint. Labor, & opus cum iis, quæ occasiones proximas, vel de se malas, vel quæ eos proximè ad malum inducunt, euitare negligunt. Sunt autem eiusmodi societates quædam, quæ ad relapsum impellunt, domi familiaritas cum lupâ, contubernium cum vxore Putipharis, & eiusmodi. Quòd si tamen eæ occasiones, neque sint quæ sita vltro, neq; de se malæ sint, neque sine graui incommodo ex loco, aut periculo pœnitens exire possit, absolues, quoties redibit verè pœnitens; ita animo paratus, vt seriò consensum velit

cohi-

cohibere, quantumcunq; occasio impellat: item fugere, quantum poterit, seq; contrà præmunire, atq; obarmare precibus, ieiuniis, eleemosynis, aliisq; bonis operibus; præsertim frequenti usu confessionis, & sacræ communionis; minúsq; eris difficilis, si aduertas aliquam in dies fieri emendationem.

NUM: XI.

De Repetitione Confessionum.

Nonnunquam confessiones de totâ vitâ instituuntur, aut de magnâ illius parte, ex honestâ causâ quidem; sed absque necessitate, nimirum ad maiorem suû confusionem, demissionem animi, & intensiorem dolorem de prioribus peccatis, licet ritè aliquando confessis; præterea ad quietem, & securitatem conscientiae in horâ mortis. Hic tamen prudentiâ opus est; neq; enim semper id fieri expedit, scrupulosi eiusmodi confessio-

E 5

nibus

nibus se intricant magis, quàm extri-
cant; neq; consulendæ faciliè fœmi-
nis, quæ impudicè vixerunt, si existi-
mentur ritè confessæ, quia maiorem
foetorem exhalant cloacæ, quando
mouentur. Sunt, qui ex libris, quos
specula confessionum vocant, ad con-
fessiones eiusmodi generales, vtantur
imprudenter, cùm discernere ægrè
possint, quæ & quomodo ad se pec-
cata in illis scripta pertineant; atque
ita & se, & confessarios confundunt,
& quædam narrant, quæ non patra-
runt, aut supra modum exaggerant:
addiscunt verò subinde, quæ eos igno-
rare satius esset. Itaq; non faciliè per-
mittes confessionum non necessaria-
rum repetitiones, nisi diligenter cau-
sam cognôris, & pænitentis conditio-
nem, iudicium, prudentiam, simulque
instruxeris de modo, & methodo, quæ
seruari debet; alioqui si rectè & pru-
denter suscipiantur, consulendæ sunt
& laudandæ: minúsq; tibi auditu mo-
lestæ,

lestæ, quòd ea iam ritè semel confessa
minorem curam confessarii permit-
tant. Maior molestia, & impensior
cura à te exigitur, cùm confessiones
necessariæ repetendæ erunt: quod ac-
cidere potest ex variis causis; si prio-
res nihil valuerint; si grauia peccata
omissa defectu examinis, ne; ea ne-
gligentia suppleta sit: si poenitens ali-
qua eiusmodi turpi pudore tacuit,
quod fatendum erat: si de grauibus
erratis non doluit, aut noluit impo-
sterùm emendare, aut certè ab eo ab-
solutionem petiit, qui impertiri non
poterat. Qui errores cùm deprehen-
duntur, certum est, peccata sic confes-
sa repeti debere, & inter illa expo-
nendum, quoties sacrilegè sit confes-
sus, & quoties communicârît indi-
gnè. Accidit tamen nonnunquam, præ-
sertim in rudibus, & obliuiosis, vt po-
stea non recordentur malarum confes-
sionũ, & deinceps bonâ fide pergant
confiteri: sufficet tunc, cùm in me-

moriam redibit cogitatio confessio-
num, quæ malè fuerant factæ, earum
peccata mortalia repetere, & de iis,
sacrilegiòque commisso, ex indignâ sus-
ceptione Sacramenti, rursus se accu-
sare. Negotium sanè implicatum, li-
cebit tamen tibi, vt te faciliùs expe-
dias, sequi sententiam probabilem.
Scriptorum illorum, qui docent qui-
busdam casibus, quos apud illos leges,
dari Sacramentum poenitentiae infor-
me: his enim casibus aiunt, confiten-
dum aliquando esse defectum, ob quem
Sacramentum impeditum fuerit, ne
conferret gratiam, peccata verò con-
fessa, in Sacramento informi illis ca-
sibus non esse necessariò repetenda,
sed sublato obice, vi prioris condona-
ri: ego quidem ab hac opinione dissen-
tio. Hoc mihi probabilius; omitti
posse peccata, quæ poenitens proba-
biliter existimat vel non esse morta-
lia, vel non esse à se commissa, vel esse
ritè confessa; multò magis omittere
pote-

poterit ea, de quibus solo scrupulo ex leui, neque rationabili suspicione angitur.

NVM: XII.

De ineundo mortalium numero.

Est omnino hic numerus exprimendus; longus, fateor, & permolestus labor, præsertim in iis, qui pridem non sunt confessi, & scitent peccatis: nam longam illam telam retexere, & tot nodos dissoluere, quàm difficile pœnitenti, tam molestum Confessario. Euolues tamen quantum poteris, si mathematicè non poteris, conicies saltem circiter, plus, minúsue; prout & ipse pœnitens computabit: quâ in re monendus est, vt nonnihil pensiculatim numeret, bonâ fide, & certa certò, dubia dubiè recenseat. Quòd si res tot, tamq; variæ sint implexæ; vt ne quidem probabilem numerum designare possit: vtere tu artificio, vt summam conficias: inquire, quoties circiter, aut plus, mi-

nūque intra mensem, hebdomadamue solitus sit, & quando opus est, (vt fere fit in peccato luxuriæ) quibus cum personis, modis, circumstantiis, quando hæc speciem peccati mutant: nam, quæ tantum imminuunt, aut aggrauant inter eandem speciem, censent boni Theologi, nihil opus esse enucleatius explicari, præsertim in istâ rerum confusione, aut in materiâ luxuriæ: vbi nimia diligentia periculosa.

NVM: XIII.

De Confessionis interruptione, & dimidiatione.

CVM cœperis audire confitentem, perge, dum absolueris, nisi rationalis causa interruptionem aliquam suadeat: parum, pro nihilo est; plus moræ conceditur, si infirmus euocet, si persona illustris in loco interpellet, & res vrgeat, de quâ monendus est poenitens, ne offendatur. Subinde etiam recedendum tantisper, aut differendum

rendum, cum bonâ veniâ poenitentis ad quærendam resolutionem dubii casûs, quem ipse explicare non potes. Quòd si tamen malit redire postea pro resolutione, credâsq; rediturum, absoluere poteris, si ritè & integrè sit confessus. Cùm interrupta est confessio, & deinde pergitur, nihil opus est ea repeti, quæ rectè confessa sunt, modo saltem confusam memoriam retineas eorum; vt pro iis satisfactionem imponere possis. Consultius tamen est, in fine confessionis illa iterum subiici clauibus hâc vel simili formâ: *de prius, & nunc confessis doleo, petôq; absolutionem.*

Porro dimidiare confessionem, id est, partem mortalium confiteri, à quâ absolvas, partem aliam relinquere, à quâ tu, vel alius postea, non licet, nisi rationabilis causa subsit, qualis non est frequentia poenitentium in magnâ celebritate Festi: satius enim est paucos bene confitentes audire, quàm multos

multos malè : si tamen tantus est affluxus , aut alia ratio festinationem urgeat, mone pœnitentem , vt superflua resecet, mortalia sola recenseat, è venialibus paucula : iuuerit etiam vti interrogationibus succinctis , minùs necessaria pro remediis in aliud tempus reiicere, monito pœnitente, vt interim conquiescat, studeátque vitam corrigere. Specialis quæstio est, an aliquando ob casus reseruatos confessio dimidiari possit : quod iam videbimus.

NVM: XIV.

De Casibus reseruatis.

SOla mortalia reseruantur ; & summo quidem Pontifici sola illa, quæ annexam habent excommunicationem ipsi reseruatum : vnde si excommunicatio illi non reseruatur, aut reuerà non fuit incurfa propter ignorantiam censuræ, vel certè fuit aliunde sublata , desinit peccatum esse reseruatum. Inter reseruata Pontifici, & quæ

quæ ad omnes pertinent, maximè vsui sunt, quæ in Bullâ Cœnæ continentur, vbi, & quatenùs ea est recepta : similiter percussio grauis Clerici aut Religiosi, simonia etiam illa, quæ confidentialis dicitur : præterea duellum, vbi Clementis VIII. bulla in vsu est ; neq; enim vbiq; viget ; reliquas excommunicationes Pontifici reseruatatas vide apud Auctores de Censuris : quia verò excommunicatio requirit pertinaciam contra præceptum Ecclesiæ, imò & notitiam censuræ in pœnam adiectæ, plurimi, præsertim rudes, cum ignorent, quanam sub excommunicatione prohibeat Pontifex, eam non incurrunt, etsi peccent fortassis aliunde : ideòq; , cum tunc non reseruentur, ea peccata à te absolui poterunt.

Episcopi etiam certos casus sibi habent, à se vel à prædecessoribus reseruatatos ; sed difficile est definire, quinam sint illi de facto reseruati, nam varii
pro

pro variis Dioccesibus referuantur; tu, cum animarum curam suscipies, fac, ut ex Vicario Generali, quinam ex illis tibi referuantur, probè intelligas.

Igitur cum ex confessione, vel aliunde cognoveris, aliquem incidisse in casum Pontifici, vel Episcopo tuo referuatum; ne perge ulterius; sed penitentem remitte ad Superiorem, penes quem est ea facultas, nisi eam delegatam habeas, vel certè obtinere possis ante absolutionem. In casibus Pontificiis quibusdam aliquid potest Nuntius Apostolicus, & pro foro conscientiae aliqui Religiosi ex priuilegio, & Episcopus in quibusdam occultis peccatis, aut cum adiri Pontifex non potest: in periculo mortis nihil referuatur. Probabile est, quòd si urgeat præceptum annuæ confessionis, aut communionis, & desit copia illius, qui referuata absoluat, possis audire ea, quæ habet non referuata, eo cum onere, ut deinde adeat eum, qui in
alia

alia iurisdictionem habet, à quibus
absoluatur. Sunt, qui velint, vt etiam
reseruata eo casu audias; non video
cur necesse sit, cum ab iis absoluere nō,
possis, neq; cogi debeat pœnitens ea-
dem bis fateri: satisfactionem itaque
impones pro iis, à quibus directè ab-
soluis: Superior pro iis, quæ ad ipsam
deferentur. Si peregrinus ad te defe-
rat casus, in suâ solùm Diœcesi reser-
uatos, non in tuâ; absoluere poteris:
quia ibi, non tibi reseruantur.

NVM: XV.

*De obligatione ad interrogandum
pœnitentem.*

Generatim obligat officium Con-
fessarii, vt pœnitens ritè confi-
teatur: atq; ad id attendere debet, si
quem defectum in illo deprehendat.
Itaq; primò, cum aduertes, pœniten-
tem omittere graue peccatum, aut
circumstantiam, quæ speciem mutat,
aut aliter, quàm intelligas, aut nume-

fuerit

rum tacere, siue id faciat malitiosè, siue ignoranter, procurare debes, vt integrè, & ritè Sacramentum administretur, appositis ad rem interrogationibus. Quare habebis animo comprehensam summam peccatorum, quæ committi solent circa præcepta decalogi, aut Ecclesiæ, ad quæ peccata etiã capitalia septem reuocantur. Placent, inter ceteros, resolutiones Pastorales nuper editæ seorsim ex Horto pastorum Iacobi Marcantii. Verùm hic etiam, vt in ceteris, discretione opus est: ea tantùm interrogas, quæ à simili conditionis hominibus, cuius est pœnitens, committi solent, cauendùmq; , ne imprudenti interrogatione pœnitentem doceas peccare, quod facile accidit in materiâ luxuriæ, cum pueri aut puellæ, aut qualescunq; fœminæ confitentur; nam si honestæ sint, mirantur, eam interrogationem sibi fieri: si inhonestæ, vndenam Sacerdos ista tam exploratè nôrit? Potius

rius excitandi pœnitentes in genere. :
vt si quid circa sextum præceptum, &
nonum peccârint, liberè & sincerè
aperiant, quidquid id est, quod con-
scientiam grauet. Si verò, oblatâ oc-
casione, aliquid interrogandum sit cir-
ca peccata luxuriæ, fiat verbis, quan-
tum ea materia patitur, castis. Sicubi
pœnitens contrâ, quàm sentias, non
putet se peccâsse, sequi debes opinio-
nem ipsius, non tuam: modò ille pro-
babiliter sentiat.

NVM: XVI.

*De obligatione ad docendum, cùm pœni-
tens errat.*

SI in rebus conscientia, aut ad
Confessionem Sacramentalem per-
tinentibus, pœnitens tuus hallucine-
tur, erret, aut aliquid eorum, quæ
scire tenetur, ignoret, docere eum
debes: sed id tunc faciendum, cùm
fructus speratur, neque maius incom-
modum, aut damnum times illi, vel
alte-

118 *Institutionum Pastoralium*
alteri, vel bono communi. Subinde
enim prudentiùs tacentur, quàm do-
ceantur quædam vitia contractuum,
obligationes restitutionum, impedi-
menta matrimonii; quando pœnitens
est in bonâ fide, & meritò timetur,
ne, si doceatur, sciens peccaturus sit,
præsertim si ex ignoratione non sit
maius malum secuturum. Verùm si
ignorat culpabiliter, docendus est,
etsi non roget. Quòd si verò inter-
roget, quantumvis timeatur, ne sci-
ens peccet, veritatem negare non po-
tes, nec omninò silere: fortè aliquan-
do licebit tergiuersari, aut prudentet
dissimulare responsum, ne de bonâ
fidei possessione maiori damno de-
turbetur.

NVM: XVII.

*De obligatione ad procurandam dispositio-
nem pro absolutione, & ad restitu-
tionem imponendam.*

SI videris pœnitentem nimio me-
tu deiectum, propositâ Dei misere-
ricordiæ

ricordiâ erige; si timidum, animes; si
præfidentem, inter spem, metumque
statue; si effutire graua scelera, sug-
gere faces doloris, aut potius, qui do-
lorem moueat amoris, iis nimirum
incentiuus, quæ ad attritionem, vel
potius veram contritionem excitent.
Denique si peccatum obnoxium est
restitutioni famæ, honoris, bonorum,
aut damnorum compensationi, putés-
que pœnitentem, vel suâ culpâ non
aduertere, vel certè non facturum,
cùm sciat, & possit, tui quoque id
muneris est, pœnitentem de obliga-
tione monere, eamque vrgere, præ-
sertim nisi aliunde præuideas maius
malum secuturum. Quòd si verò
neglexeris monere, etsi peccâris con-
tra officium neglecta salutis tui pœ-
nitentis; non tamen contra iustitiam;
qui ad procurandum bonum alte-
rius ex officio confessarii non teneris,
ideo neque ad reparandum damnum.
Teneberis verò restituere pœnitenti

(nisi

(nisi aliunde excuseris) si absque probabili ratione pronuntiaueris, eum teneri grauiter, cum non teneretur, nisi monueris ante solutionem. Similiter si poenitentem docueris improbabiliter liberum esse ab onere restituendi, cum obligaretur grauiter, teneberis dedocere poenitentem, aut ipse alteri damnum compensare, si error tuus fuerit grauiter culpabilis; si uero minus, debebis saltem amoliri damnum lege charitatis, si absque grauiori tuo incommodo possis.

NVM: XVIII.

De imponenda poenitentia, de absolutione à peccatis, de schedis confessionum.

PARS integrans Sacramentum poenitentiae, est poena aliqua satisfactoria pro peccatis confessis, quae simul medicina sit ad praecauendum imposterum. Eam tu nomine Dei impones ex officio, quod geris, tum Iudicis, tum Medici, eamque poenitentens

rens tuus acceptare debet. Si plenarias indulgentias lucraturus est, omittere poteris satisfactionem, quæ in pœnam iniungi solet; impones tamen saltem aliquid per modum medicinæ præseruatiuæ, si id exequi possit.

Conuenit autem pœnitentiam iniungi ante absolutionem; idque fieri solet: potest tamen postea, si prius neglectum sit, quamdiu adhuc censeretur permanere idẽ iudicium. Impositam ab alio non mutabis, nisi peccata, ob quæ iniuncta est, ipse audias in confessione. Quod si ipse omiseris imponere, aut pœnitens fuerit illius oblitus, iniungere nullam poteris, nisi saltem confusam notitiam priorum peccatorum retinueris. Quod ad quantitatem, & qualitatem attinet, Concilium Trid. sess. 14. c. 8. generatim præscribit, vt imponatur, quantum spiritus, & prudentia suggesserit; pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate. Igitur hinc con-

F

sidera-

fiderabis multitudinem, & gravitatem peccatorum, inde quid poenitentis humeri valeant, quid ferre cuset; ne aut molliùs tractes, aut ne duriùs, quàm par sit. In hoc genere peccant, qui vel nimium, vel nimis parùm: postulat tamen humana fragilitas, confessarium esse mitiorem potius, quàm duriorem. Porro prudentiæ etiam tuæ erit, ut non semper omnibus peccatis easdem satisfactiones iniungas, præsertim in medicinam; neque enim iisdem mediis omnes morbi curantur: Avaros curant elemosynæ; ambitiosos exercitia quædam pietatis humiliora; libidinosos castigationes corporis; negligentes suæ salutis, preces, auditiones missæ, peregrinationes ad loca pia; gravioribus peccatis assuetior crebrior usus confessionis, & sacra communio: ubi & istud prudentia docet, ne imponas debilibus, quæ laboriosa sunt, aut iis, qui laborant.

gant, onerosa, vt ieiunia: nec quidquam iniungas, vnde alii veniant in suspicionem, pœnitentem grauius deliquisse. Denique ne nimium variaz & multiplices, & in longum tempus pœnitentiæ cumulentur, ita vt memoriam fugiant, aut nauseam procreent. Arrident pœnitentibus, quasi vident suo animo accommodatiores, quare iuuerit nonnunquam, cum difficiles se præbent, ex ipsis quærere, quid malint, quidue possint? subinde proponere duo, aut tria, vt eligant; vt tu id, quod sibi elegerint, ex præcepto imponas. Cum habitâ ratione infirmitatis corporis, vel animi iniunges leuius aliquid, quàm alioquin oporteret; pœnitentem admone, & excita, vt aliunde per opera bona, vel voluntarias pœnitentias suppleat; offer ipse ex te aliquam partem satisfactionis subinde; mirum enim quantum hæc humanitas acerbitatem pœnitentiæ emolliat, & beneuolen-

tiam conciliet. Præterea aliqui Theologi putant hanc clausulam: *Passio Domini nostri IESU Christi &c. Quicquid boni feceris, & mali sustinueris, sint tibi in remissionem peccatorum.* eluari virtute clauium, vt ex opere operato remittant partem pœnæ: quod si verum est, neque id erit facile negligendum, & facilius excusantur qui minores pœnitentias iniungunt.

Sequitur pars vltima, eaque præcipua, Absolutio. Formulam in Rituali libro præscriptam religiosè obserua: licet ad valorem satis sint hæc duo verba, *Absoluo te,* aut saltem si addas *à peccatis.* Illâ vti poteris, cum tantillam moram non patitur. Quæ præmitti solent, *Misereatur tui, Et Indulgentiam, &c.* Preces sunt liberæ: illud verò *Dominus noster IESVS, &c.* Et ego auctoritate ipsius, communiter ne omittas: facit enim ad dignitatem & deuotionem, extremum illud. *Passio Domini &c.* vimum

magnam habet, etsi ex causâ etiam
omitti possit. De absolutione à Cen-
suris, consule Rituale.

Cùm vrget præceptum confessio-
nis, si pœnitens petat facultatem alte-
ri confitendi, ne facilè deneges; exi-
gere tamen poteris schedam confessio-
nis alteri factæ testem: Formula
eiusmodi schedarum esse hæc solet,
*Ego NN. audiui sacramentalem confes-
sionem NN. tali loco, die, mense, anno.*
Non expedit addi hæc verba, *& eum
absolui*; neque hoc requiri debet: quia
si non est ille absolutus, scheda men-
dacium continebit; mentiri autem
non licet: si est absolutus, & illis so-
lis hoc adscribas, quos absolueris;
cùm omittes, ingeres suspicionem
malæ confessionis, & ita sigillum
franges: satis cuiq; esse debet, si sche-
da testetur, illum sacramentaliter esse
confessum: neque propterea suspe-
ctum aliquem reddes negatæ forsan
absolutionis: si modò nulli omnino

126 *Institutionum Pastoralium*
aliâ formulâ confessionis testimonium
concedas, ne iis quidem, quos absol-
ueris,

NVM: XIX.

*De supplendis defectibus in ipso Sacra-
mento commissis.*

SI per errorem, vel obliuionem
dimiseris poenitentem, alioqui ri-
tè dispositum, non datâ absolutione
legitimâ à grauibus, neque ita proce-
dà te absit, quin moraliter censeri pos-
sit adhuc præsens, & ritè dispositus
absolue etiam nescientem; sin mi-
nùs, si potes absque graui incommo-
do, aut scandalo, roga prudentes
seruato sigillo, vt tibi iterum confite-
ri velit; esse bonam causam, cur il-
lo roges: & tunc à prioribus, & iis, qui
de nouo confessus est, absolues. Si
neque hoc possis sine graui incommo-
modo, vel offensione, silebis, & Deo
committes; præsertim si ab eo tempo-
re receperit aliquod Sacramentum,

vel

vel credatur breui recepturus; eo enim prior defectus supplebitur. Quòd si tamen mors immineret, neq; vllum Sacramentum recipere posset tuus ille pœnitens, omnino monendus esset, vt confiteri velit, aperto, si opus sit, tuo defectu; ne cum vitâ de salute periclitetur. Similiter si defectus fuerit ex parte pœnitentis, vel quia sine causâ peccatum mortale reticuit, vel quia sine dolore sufficienti confessus est, eodem remedio, vt iam docui, vtaris, si defectum postea cognôris; seruata tamen sigilli religione.

Alii defectus subinde non reddunt Sacramentum inualidum, sed tantùm illicitum, si scienter admittantur: vt si absolueris à casu reseruatò inter alia, quæ absoluere poteras, aut ab excommunicatione, à quâ non poteras, bonâ tamen fide pœnitentis: si omiseris imponere pœnitentiam debitam; non erit tantæ molis, aut oneris

ris eos emendare, cùm absolutio va-
luerit: si tamen corrigere commode
defectum possis, corriges: attendes
tamen semper, vt sigillum serues.

NVM: XX.

De Sigillo.

CAue, ne directè, vel indirectè
vlllo modo, vel vnquam, vlllo
casu, ne mortis quidem vitandæ cau-
sâ, aut prætextu cuiusuis boni, etiam
publici, sacrosanctum Sigillum con-
fessionis frangas, aut occasionem
præbeas, ne alii frangant; ideoque
arcebis eos, qui propiùs accedunt
confitenti: cauebis præterea, ne voce
altiore, aut gestu, vel alio signo assi-
stentes intelligant aliquid pertinens
ad sigillum. Frangitur autem sigil-
lum, vel reuelando peccatum mortu-
le, etiam in genere, vel veniale quod-
piam in specie, vel quodcunque, quod
pœnitens confessus est, tanquam per-
tinens ad suum peccatum in confes-
sione

sione explicandum. Præterea cense-
tur frangi, si ex eâ notitiâ, sine veniâ
pœnitentis, aliquid dicas, faciâsue,
quòd pœnitentibus pudorem, horro-
rémque, atque ita ipsius Sacramenti in-
commodum adferre posset. Facile
in his impinges: nisi linguæ frœnum
iniicias: faciliúsq; erit de auditis in
confessione omnino tacere, quàm
vel verbum loqui: cum pœnitente
verò ita agas, ac si ex confessione
non nôsses: nisi fortè de ipsius licen-
tiâ. Res hæc lubrica est: iterum
moneo, caue: præsertim si de vxore
cum marito, de liberis cum paren-
tibus, quorum confessarius es, loquen-
dum, agendúmq; sit, de iis præsertim,
quæ vitiosa sunt. In ipsa etiam
confessione frangi potest sigillum,
vt si pœnitenti aliquid narres, vnde
ille alterius, qui tibi confessus est, pec-
catum suspicetur, quod interroga-
tionibus facile contingit per impru-
dentiam: Si extra confessionem no-

F s

ueris

130 *Institutionum Pastoralium*
ueris peccatum aliquod poenitentis,
de quo loqui te oporteat, significa-
unde vel quomodo id nôris; ne ve-
nias in suspicionem reuelatæ confes-
sionis. Si quispiam te interroget de
auditis in confessione: nega, pernega,
te quicquam scire, adhibito etiam iu-
ramento, si opus est: nescis enim illa
ex notitiâ quadam humanâ, quæ sola
quæri potest, & reprehende tam im-
prudentem interrogationem: Sigil-
lum quidem non frangis, cum petis
à poenitente licentiam, vt cum eo de
confessione agere possis, & ipse spon-
te consentiat: sed, nisi graui de causa,
ne pete: nam ferè ruborem id incu-
tit, præsertim si vrgeas, cum negat.

SECTIO II.

Particularia quædam circa in-
firmos ac moribundos.

NVM: XXI.

*De preparandis infirmis ad non differen-
dam confessionem.*

Supra

Suprà monui generatim, confessiones esse excipiendas loco neque clauso, neque obscuro, id maximè curandum, cum infirmi audiendi sunt, præsertim foeminae, curandumque, si fieri potest, vt aliquis sit præsens, qui non quidem audire, sed videre possit, quid agatur. Cauenda præterea leuitas omnis verborum, vel actionum: quia hoc tempore, & loco est periculosior. Inprimis pro concione, datâ, vel arreptâ occasione monendus populus, & præmuniendus, ne, in morbis nimum differant vocare Confessarium, aut confiteri; quâ ex re non pauci maximo cum salutis discrimine, vel moriuntur sine Sacramentis, vel ita serò suscipiunt, vt exiguum ex iis fructum referant.

Solet enim dæmon, in morbis præcipuè, peccatores fallacibus argumentis inducere; vt differendo, de die in diem procrastinent, atque ita, vel malè, vel minori suo bono è viuis

I 32 *Institutionum Pastoralium*
eripiantur. Fallaciæ autem sunt hæc,
quas derege adhuc sanis, ne infirmi se
decipi à dæmone patiantur. Igitur
initio morbi hæc obtrudunt: nullum
adhuc mortis esse periculum; mole-
stiam frustra Sacerdoti esse creandam;
timidi esse animi, mortem tam pro-
cul positam pertimescere; cras viden-
dum, quid sit futurum. Ita primo
procrastinatur: die sequenti inuale-
scit morbus, aduocantur Medici, me-
dicinæ adhibentur, suggerit aliquis
ægro, an Confessarium Medicum ani-
mæ, an eiusdem medicinam con-
fessionem velit? non vacat, inquit,
iam, nec lubet: pharmaca me enecant,
cras erit melius: atque iterum pro-
crastinatur; interim malum cum die
augetur, corpus fit debilius, mens
languidior, iam cibi, iam hominum
vox & aspectus nauseam, & tædium
adferunt; caput, inquit, dolet, cor-
palpitat, sinite me somnum, & quie-
tem capere, nemo me interpellat; at-
que

que ita sensim abitur à curâ animæ, & salutis longiùs, ad mortem verò propiùs; eò tandem deduxit ista procrastinatio. Has tu igitur dæmonis fraudes tam perniciosas tempestiuè aperi, simulque tartarei istius sophistæ argumenta, quæ infirmis obiicere solet, refutando dilue. Docebis itaque periculosum esse, expectare mortis ipsius periculum, Sacerdotibus molestum non fore, si temporì euocentur, negotiũ enim fore expeditius; non timidi, sed prudentis hominis esse, mortis periculum præuertere, vbi de salute æternâ agitur: rem committendam non esse incerto iactui alexæ, morbos sæpe fallere, & subito ingrauescere: coruorum vocem esse illam, *cras, cras*, Domini vocem, *hodie*: Confessarios & confessionem aptè conuenire cum Medicis, & medicinis; turpe autem esse Christiano, dum corpus curat, animam negligere, imò verò hanc ipsam incuriam animæ cor-

pori plurimum nocere : nam si conscientia remordet, si mens angitur peccatorum aculeis, si ex eo metus mortis, & iudicii animam turbat, & frangit, hi morsus, hi angores, hi aculei, & anxii metus, ipso Medicorum iudicio, vim medicamentorum retundunt, atque impediunt, ideoque Medici infirmos soluto, & læto animo esse iubent: sed quomodo solutus, & lætus esse animus potest, si etiam ipse sit æger, & suis tormentis torqueatur?

Atque hæc pro concione valent: quæ sequuntur, tui priuatim erunt muneris, tuæ curæ ac prudentiæ, prout res ferent. Cùm grauius est morbo iacere quenquam cognôris, inquire, qui sit morbi, vel infirmus status. Quòd si aliquid periculi deprehendas, adi ipse infirmum, aut aliquem mitte, qui salutet, & his argumentis, quæ suprâ allata sunt, procrastinantem excitet, simulque fratres

des

des procrastinantium prudenter, & amicè refutet, vrgeatque confessionē. Idēque agere iubeantur domestici, quibus incumbit ea cura, cūm æger se negligit. Quòd si ipsi negligant, tunc pastorem age, ouiculam periclitantem quære, è faucibus lupi, qui iam imminet, eripe; iam modos habes, quibus id efficias. Maior erit cura adhibenda, & diligentius studium, si iam infirmus sit obstinatio, & maiori in periculo versetur; tunc enim omnis mora suspecta esse debet. Hic obiiciet ille; nunc serò esse, & propè actum, cerebrum diffluere in catarrhos, fauces strangulari, linguam hæere palato, memoriam esse turbatam, mentem confusam; velle quidem, sed nunc non posse. Tu contra ad hæc: abstine, mi bone vir, blasphemia ferè vox ista est, sanè hominis minùs de D E O sentientis: seriò age: dum adhuc spiras, spera; necdum est serò, satiùs iam, quàm nunquam: ca-
pitis

pitis, & linguæ satis est; vt possis saltem grauiora, quæ vel confuse menti occurrunt, paucis, confuse licet, expromas, si audiam, facile intelligam, neque ratio, nec Deus plus exigit, quàm morbus, & tempus hoc possit, confitere saltem aliquid, supplebo, aut tu ipse plura postea, cum poteris, absoluam interim ab omnibus, quod possum. Quid times? Sacramenta morbi vim non augent, nec infirmos mactant; quid vltra differs? Denique nihil omitte, quo persuadeas: iuuent inter hæc, breues precatiunculas ad DEVM interponere, quas te præueniens infirmus per partes recitet, dare osculandum Crucifixum, aquam lustralem aspergere, polliceri quietem maiorem, valetudinem corporis, si expediat; animæ salutem in tuto saltem locandam. His & similibus industriis sæpe contingit eos, qui respuebant, tandem ad saniora consilia ductos resipuisse. Subiiciam quædam postea cum

cum agetur de iuuandis moribundis, quæ ad hunc quoque locum faciant, in quo diutius nonnihil versor, quod hæc res maximi sit momenti, ex quo nimirum pendet æternitas.

NVM: XXII.

De peste, alioue contagioso morbo infectis.

Bonus Pastor animam suam ponit pro ouibus suis: hoc Christus docuit, & fecit. Idem à te, cum opus est, requirit officium, quod suscepisti. Opus autem est infirmis vel maximè Sacramentum pœnitentiæ, si fortè sint in statu peccati mortalis, etsi autem perfecta contritio ex vero Dei amore concepta peccatorem Deo reconciliare possit; tamen difficilior est illa, & rarior, quàm vt æternæ salutis discrimen exponi debeat periculo. Neque desunt ex prudentiâ, & arte medicâ, etiam in morbis contagiosis, imò pestiferis industriæ, & remedia, quibus vt eorum animas serues,

ues,

ues, te, & alios sanos conseruare possis, à Medicis hæc faciliora præscribuntur. Corpus nitidum sit, vestes tersæ, ne malum facilè adhærescat: aures, oculos, nares, os aceto forti, quale est ex floribus Sambuci, & c. abluere: stomacho non sis ieiuno: è collo sacculus pendeat cordi vicinus, in quo præseruatiua contineantur: similiter globulus sit in manu ita perforatus, vt in nares exspiret alexipharmaca, iuuant Angelica, Zedoaria, & c. Prudentia hæc etiam dicitur, ne subeas locum infectum, si ex limine, aut foribus, aut fenestrâ infirmum alloqui, & audire possis; si tecto subeundum, ne terreare; hîc enim plurimum apprehensio mali nocet, locus fumo idoneo purificetur, declina oris halitum, neque propiùs accede, & citò expedi: quare mone pœnitentem, esse tunc abundè satis, si paucula ex iis, quæ grauiùs conscientiam premunt, breuiter expromat, imò veniale

le aliquod peccatum, quod infamiam non creet, è vitâ priori fateri posse, si alii præsentés sint, qui remoueri non possint: imò verò suffecerit, vt saltem exhibeat signa doloris, & iis se peccatorem ostendat, petatque absolui, si aliud sine periculo infectionis, aut infamiæ præstari non possit, paratúsque ille sit, cum licuerit, confiteri reliquas; imò absolueret etiam poteris præsens, licet ea signa coram te non dederit, si tamen à fide digno data fuisse acceperis.

Cum domum tuam redieris, vestem superiorem ad ignem iustra, aut muta, donec illam aquâ elueris. Vt minus periculi subeas, hortare sanos, qui sunt in loco infecto, vt foras prodeant, & aperto aëre confiteantur, priusquam corripiantur eadem lue. Suadendum idem aliis, si pestis viciniam infecerit; ita enim & ipsis, & Parocho consuletur. Video, mi Neo-Paroche, quid te angat: mortem times,

mes,

140 *Institutionum Pastoralium*
mes, ergo depone officium. Nolo, in-
quis; ergo perge animosè; præcaue ta-
men, quantum potes iis modis, quos
suggeri. Si vel sic moriêre, memine-
ris in Romano Martyrologio Sancto-
rum Martyrum numero accenseri eos,
qui pro iuuandis pestiferis vitam suam
expofuerunt.

NVM: XXIII.

De lethaliter vulneratis.

SI veneris ad læsum lethali vulne-
re; & Chirurgi, aut alii præfen-
tes, dum sanguinem sistunt, aut me-
dicamentum, ne statim expiret, ope-
rosè admouent, tibi nullam moram
permittant, vt excipere confessionem
possis: pete, vt vnum alterumue pec-
catum secretò iam aperiat breuissimè;
vel saltem signa det doloris, & desi-
derii confitendi, iisq; habitis, absolue:
deinde capta tempus, & plusculum
otii, vt si fieri possit, integrè confiten-
tem audias, & prout tempus feret, de
Viati-

Viatico, & extremâ Vnctione cura; imprimis autem age, ut iram ponat, offensam inimico condonet, Christi, Sanctorumque exemplo, sicut & ipse vult sibi à Deo ignosci: ita tamen, vt intelligat posse Iudici rem committi, modò id velit ex zelo iustitiæ, & boni publici, aut eorum, quorum id interest; non ex odio, & studio priuatæ vindictæ. Si ille, qui læsit, cupiat coram deprecari, Chirurghum, & rationem consule, an expediat; ne fortè bilis, aut alii humores ex aspectu, & verbis illius commoti vulnus exacerbent, & exulcerent animum: fortè satis fuerit, & tutius, per virum aliquem Ecclesiasticum, eius, qui læsit nomine, istud peragi, & læso id satis esse debet.

NVM: XXIV.

De periclitantibus, præsertim ex partu.

Mone populum, vt qui periculofam navigationem, vel prælium, vel periculum contagionis subeunt: itém-

itém-

itēmq; prægnantes tempestiuè sibi de Sacramento confessionis, & Eucharistiæ prouideant, priusquàm grauiùs laborent; præsertim ex primo partu, qui solet esse periculosior: quòd si id neglexerint, aut in discrimine constitutæ velint rursus confiteri, adeas: quòd si faminae, quæ obstetricantur, ita impediunt, vt confitentem audire non possis, vel res ipsa non patiatur, contentus sis, pro absolutione, vt si gna doloris, & desiderium confitendi, aut aliquod peccatum explicent, remotis iis, qui necessarii non sunt, iis verò, qui abesse non possunt, monitis, vt oculos aurēsque contineant, & quo casu aliquid intellexerint, sigillum confessionis religiosè seruent. quòd idem dici debet de pestiferis, & vulneratis, de quibus paulò antè. Iuant parturientes in periculo reliquæ Sanctorum illis applicatæ, & vota ad Deum Matrem, & alios Sanctos conceptas non oberit consuluisse.

NVM:

NVM: XXV.

De morientibus excommunicatis, Usurariis, Concupinariis.

PER Tridentinum in probabili periculo mortis siue articulo, absolueres potes quemcunq; ab omnibus casibus; quamuis alioquin Episcopo, vel Papæ reseruat sine onere, vt postea se sistant Superiori pro Sacramentali absolutione: ideóq; absolvere etiam potes ab omni excommunicatione, vt validè, & licitè absolvere possis à peccatis: curandum tamen, vt si pars sit læsa, damna prius compenset, & re ipsa satisfaciat, quo optimo modo fieri possit; si non potest, absolue; ad impossibile enim nemo tenetur: valent ista maximè, si excommunicatio sit publica. admoneatur tamen semper excommunicatus, vt quàm primum conualuerit, & commodè poterit, sistat se per se, vel alium ei, à quo alioquin erat extra mortis articulum
absol-

absoluendus, quod nisi fecerit, sciat se reincasurum in eandem excommunicationem. In criminibus præterea horrendis, ut falsarii, incendiarii, & similibus casibus Bullæ Coenæ, percussoribus Clericorum, exigatur iuramentum, quòd eadem postea non comitet, siue quòd in posterum parebit Ecclesiæ; in casibus Bullæ præterea iure de satisfaciendo parti læsæ.

De usurariis par ferè est ratio, præsertim publicis; priusquam absolvas, restituant: si non possunt, dent competentem cautionem fideiussoriam, aut pignoratitiam coram Notario; ut ea Episcopo, vel cuius intererit, consignari possit: quòd si neque hoc possit præstare, promittant se, per se, si possint, aut hæredes, quantum poterunt, facturos.

Iam verò si Concubinarius audiendus sit, dimittat prius concubinam: si autem absque scandalo iam non possit, aut rationabilis causa excuset,

cusset, promittat saltem proximâ occasione id se facturum, idque curet significari iis, qui crimen nôrunt, ne scandalizentur: deinceps verò neq; illa sola cum illo sit, neque familiariter conuerferur, & vtriusq; animus ita sit constitutus, vt consentire in aliquod peccatum nolint; atque, vt non consentiant, velint precibus, aliisque remedijs se contra tentationes tueri. Si verò concubina, aut mulier peccatrix incidat in morbum, tuto loco separetur, caueaturque, vt nemo suspectus accedat.

NVM: XXVI.

Deiis, qui amplius loqui non possunt, adhuc tamen retinent usum rationis.

QVando moribundus iam linguæ usum perdidit, videtur tamen adhuc compos mentis, & audire, vel aduertere, quæ dicuntur; imprimis per te, vel alium potiùs, cuius voci
 G assue-

146 *Institutionum Pastoralium*
assueuerit, monendus est adesse Sa-
cerdotem, à quo possit absolui, no-
minùs ac si loqui posset, modò det
ignum doloris, & voluntatis confite-
di ore, si possit, & facere velit, cum
poterit; quæ voluntas in Catholicis
facile præsumitur, cum moribundus
poenitentia signa edit. Is igitur, qui
ista monet, & deprehendit, ægrum
difficiliùs audire, admoueat se pro-
piùs ad aurem, & id distinctè, atque
explicatè significet: caueat tamen
ne auditum obtundat, aut infirmum
animum conturbet inconditis clamo-
ribus: ideo autem monendi sunt
præsentia & potestate Sacerdotis
quòd aliqui ignorent, se confiteri posse
se aliter, quàm ore, aut non aduertant
præsentem esse Sacerdotem, ideoque
petentibus, an velint confiteri, ab-
nuant, quasi dicerent, non possumus
loqui: similiter molestâ nimium vo-
ciferatione interpellati respicientis
vel reuuentis signa adhibent, quasi
dice-

dicerent, noli mihi obtundere, ni-
miùm molestus es.

Porro signa exigi, & dari possunt
nutu capitis, vel oculorum coniectu
in certam partem, v. g. Crucifixum,
vel imaginem B. Virginis, item tun-
sione pectoris, appensione manuum,
constanti, &c. Quando signa exhibi-
ta sunt, si mora, & locus patitur, in-
terroga de quibusdam peccatis breui-
ter, & accommodatè ad statum infir-
mi, quibus ipse annuat, si fecit: re-
nuat verò, si non fecit. Si numerum
exprimere opus sit, digitis significetur,
ita vt ceteri, si qui adsint, non
aduertant. Expedi signa doloris, &
voluntatis confitendi paulò antè alla-
ta, te præsente, exhiberi; si tamen id
iam fieri non possit, satis est, si exhi-
bita intellexeris à fide digno, siue ad-
huc præsens sit testis, siue iam absit; sed
tu non nisi præsens absolues, absolues
tamen, quia confessus est, quantum
potuit: atque hæc ex conciliis & ipso

148 . *Institutionum Pastoralium*
Rituali Rom: Pauli V. comunissimò
vfu plusquam satis constant. Diffic
lior est casus, qui sequitur.

NVM: XXVII.

*Deiis, qui neq; priùs in morbo vlla tali
signa expresserint, neq; iam exprimere
possunt, quòd ratione careant.*

CAsus non infrequens. Labitu
quis repentè in apoplexiam
aut ex equo, aut ex improviso le
thaliter vulneratur, neque petiti
confessionem, nec vllum doloris sen
sum exhibere potest, voce destitutus
& vfu rationis. Quid cum isto ho
mine ages? in eo necessitatis casu
absolui posse, & debere, præsertim
à Parocho, sub conditione, *si escapar*
eum, qui Catholicè vixerit eousque
& de quo non constet esse adhuc in ab
fectu ad peccatum mortale, docent et
professo non pauci, neque obscuri au
thores apud Dianam tom. 3. de Sa
cram. c. 8. & 9. inter ceteros citan
tur

tur Ioan. à Literatis Romæ approbatus à Magistro Sacri Palatii, & Rituale Archiepiscopatus Bononiensis : eandem sententiam tenent multi alii, quos fusè recitat Walterus Streuersdorff, S. Theologiæ Doctor, in suâ Lampade; passimque plurimi iam vsurpant. Petis, quid sentiam? Istud publicè non docerem, neq; tamen damnarem alios. Tu, qui Parochus es, in illa necessitate tuis provide, quantum, & quamdiu licet. Non dubitarem licere, si prudenter putes sensibilem aliquem dolorem præcessisse in ordine ad confessionem. Non expedit autem priorum Authorum sententiam populo in Concione euulgari: ne lentiores fiant in vocando sacerdote, persuasi se etiam sic absolui posse, cum linguæ, & rationis vsu caruerint. Verùm expedit eos scire, cum in eos casus incidant, ut subitò Sacerdotem vocent, posse tum eos iuuari Sacramentis, & iis modis, quos Sacerdotes nôrunt, saltem

G 3

extre-

extremâ Vnctione, quæ talibus negari non debet: deprehenduntur enim multi in eo errore, qui putent, Sacerdotes nihil ampliùs posse, cùm moriens linguâ, & ratione destituitur: qui error cùm periculosus sit, per te tolli debet.

De pœnitentiâ morientibus imponendâ, nihil est quod te moneam, res ipsa loquitur: si rationis sunt adhuc capaces, & morula patitur, impones saltem aliquam, ne Sacramentum maneat imperfectum: & quàm facilè, si ore non possint, corde saltem profertur has voculas *IESVS, MARIA,* aut *fiat voluntas tua,* aut *credo Deus meus in te, spero in tuâ passione, amo te ex corde meo super omnia?* neq; operosum erit formare signum Crucis, exosculari crucem, aut aliquid imponere in futurum, si conualuerint.

NVM:

NVM: XXVIII.

*De facultate dispensandi in nonnullis Ec-
clesia preceptis.*

REducitur hæc potestas ad potesta-
tem clauium : quare huc etiam
pertinet. Duo, aut tria sunt eius-
modi, circa quæ quibusdam ex iustis
causis aliquid potes, non tantum cum
causa euidentis est, declarando, & inter-
pretando legem non obligare; sed et-
iam cum nonnihil dubia, in iis dispen-
sando certis casibus; vt laborandi die
festo, diebus abstinentiæ comeden-
di cibos alioquin vetitos, sumendi duas
refectiones in die ieiunii; qui casus
frequentes sunt, ideoque etsi dispen-
sandi facultas resideat præcipuè in E-
piscopo, aut eius Vicario; si tamen
res vrgeat, vt adiri, aut consuli non
possit, ne animæ illaqueentur, cense-
tur ea potestas tibi communicari pro
casu saltem vrgente, modò causæ ra-
tionabiles subsint, vt necessitas, aut

G4

ingens

ingens utilitas communis plurium, vel
priuata alicuius, ad laborandum in
agris pro messe vel vindemiâ, cum res
postulat, aut cum repente fit illuuius
aquarum, aut cum hostis imminet,
Pro usu aut esu carniū diebus pro-
hibitis idem potes, si Episcopi autho-
ritas exspectari non possit; iudicium
tamen Doctoris medici, aut morborum
periti exquiri prius debet, quàm di-
spenses: nam quibusdam morbis car-
nes nocent, aut parum profunt: si
medicus absit, rationem in consilium
voca, & age, quod suadet, neque sis in
hoc genere durior.

Quoad duas refectiones in die ieiun-
nii faciendas ex cibis quadragesi-
malibus, modò aliqua causa subsit la-
boris corporis, aut morbi, idem potes
longè facilius, cum id non sit tantis,
imò etiam si in loco præsens sit Epi-
scopus, aut Vicarius, consuetudo, &
usus alicubi id Parochis concessit.

Mulctam verò pecuniariam pro
tuis

tuis eiusmodi dispensationibus ne imponas in tuum lucrum; sordidum hoc est: faciliùs ferrem, si in aliquod opus pium sumptus moderatos pro personæ, & rei conditione iniungas, nec tamen recipies ad manum; sed alteri viro bono committes, ne in suspensionem auaritiæ venias. Quanquam author essem potiùs, si quid in locis, præsertim vbi ea præcepta minùs seruantur, exigendum sit pro præcepto opere, preces aliquas, aut pia opera alia, quàm pecuniam exigas, vt libertati saltem frœnum aliquod iniiciatur.

C A P V T IV.

Institutiones & industriæ circa Sacrificium, & Sacramentum Eucharistiæ.

S E C T I O I.

Circa Sacrificium.

N V M: I.

De obligatione ad Sacrificandum.

G 5**Sic**